

Slovenski cerkveni časopis.

12. 4.

V Saboto 22. Maliga serpana

1848.

Kratki premislili

iz svetiga evangelija za 6. nedeljo po
binkuštih.

Casi se dandanašnji zmeraj bolj hujšajo, nekdanj se je veliko lažje živelo na svetu, dobrih časov ni več. Tako se potožujejo zdaj stari ljudje, ta žalostna pesem se poje po celim svetu. Kar je pa še bolj žalostno naše dni, je to, da jih je veliko, kateri ne vedo od kod to pride. Modrijani in priprostniki si glave ubijajo kako pomagati, pa le malokdo pravo zadene. Obetnost, kupčija, kmetijstvo, nove najdbe mašine, železni kolovozi, združbe, in kdo ve kaj še, ljudem po glavah blodi, da bi srečo najdl in stare dobre čase privabili, pa le ne gre; dnarja se veliko izda, dobička pa vendar ni, ljudje se hudo uperajo in trudijo, pa večji del le prazno slamo mlatijo. Nekdaj ljudje vsiga tega niso ravno toliko počeli, pa se jim je vendar boljši godilo; kaj so vendar znali?

Veste, ljubi moji, kaj so znali? V starih bukvah je zapisano, z kratkimi besedami je zapisano: Moli in delaj. Ravno zato, ker so ljudje ta kratki nauk preveč pozabili in zapustili, in dandanašnji le pravijo: Delaj, delaj, moliti ni časa, zato so pravo pot do sreče zgrešili in zgubili. — To resnico nam lepo poudari prigodba iz svetiga evangelija.

Bilo je pri galilejskim morji, na nekem hribu, kjer je Jezus ostal, ko je bil iz Sidona prišel. Velika truma ljudi je prišla z njim, in od daljnih krajev je bilo prišlo še drugih ljudi toliko, da jih je bilo brez žen in otrok okoli štiri tisoč mož. Zveličar je ljudi učil, in njih bolnike ozdravljeval. Tri dni je že bilo, kar so bili na tem samotnem kraju, in kar so bili hrane s seboj prinesli, je bilo že vse pošlo, pa vendar nobeden izmed njih ni mislil ne kje bo jesti dobil, ne koliko bo doma dela zamudil. Svetin častljiv kraj, kjer so imeli Gospoda Jezusa med seboj, in nebeski nauki, ki so jih iz njegovih ust slišali, so tako prevzeli njih serca, da jim ni bilo mar ne za jed, ne za pijačo, da so se

jim vse pozemeljske reči prazne zdele proti temu, kar so tukej vidili in slišali.

Kako lep zgled za kristjane! Kako radi in z veseljem bi mogli tudi oni na tist kraj priti, kjer imajo Jezusa med seboj, kjer njegove nauke poslušajo, kjer blagodar in dobrote od njega prejema, namreč v cerkev! Kako kratek čas bi jim moglo tam biti! — Pa kako osramoti ta zgled tiste, katerim se vse drugo bolj potrebno, koristno in važno zdi, kakor hišo božjo obiskati in v njej nauke Jezusove poslušati. Kaka posvetna družina, kaka veselica, kaka pojedina, ali kaka druga če tudi prazna igra jim ni nikoli predolga, v cerkvi pa vsako minuto štejejo.

Kako lep zgled za kristjane! Kako bi mogli za dušno jed, za dušno življenje bolj skrbeti, kakor za telesno! Sej je duša neskončno več kakor telo, večno zveličanje neskončno več, kakor vsa pozemelja sreča in ves posvetni blagostan. Kaj bi pomagalo človeku, ako bi cel svet pridobil, na svoji duši pa škodo imel? In kako osramoti ta zgled tiste, kateri se noč in dan trudijo, in za posvetno srečo delajo, se za kak majhin časin dobiček v nevarnost zdravija in življenja podajajo: za dušo kaj storiti, kaj več moliti, kaj svetiga se pogovarjati ali premišljevali, ali se za prejem svetih zakramentov le nekoliko dalj pripravljati pa nimajo nikoli praviga časa, nikoli skrbeti.

Učenci Jezusovi so djali: „Kako jih bo mogel kdo tukej v pušavi z kruham nasititi? — Če te besede nekoliko prevernemo, so besede nejevernih ljudi dandanašnji: Od same molitve ni nihče debel, pravijo, in kako bi bilo mogoče živeti, ako bi le molili in premišljevali? — O hudobna zvijača! Sej nam kristijanam ni zapovedano le moliti in nič delati, ampak oboje je naša dolžnost: moli in delaj pravi stari nauk. Gotovo je pa tudi, da je molitev brez težkiga dela vselej veliko vredna, delo brez molitve je pa piškav oreh, in nikoli nič ne velja. — Poslušajmo kaj pravi sveti evangeli daljej.

Jezus je rekel: „Meni se ljudstvo smili, ker, lej, že tri dni so pri meni, in nimajo nič jesti. In je

rekel ljudem se usesti, in je vzel sedem kruhov, je zahvalil, jih prelomil in dal učencam, de bi jih ljudem predložili. Tudi so imeli nekaj ribe, tudi te je blagoslovil, in jih rekel predložiti. In so jedli, in so bili nasiteni, in so nabrali ostalih koscev sedem polnih košov.“

Ta čudež je pač pripravin človeške glave premodriti in njih misli spreobrniti; ta čudež pač očitno pridiguje, de kjer je Bog in njegov blagoslov, tam je tudi pri majhnim pridnim delu tek in božji žegen. Pobožni množici je Jezus pomnožil sedem kruhov, de jih je bilo več ko štiri tavižent ljudi sitih, in pobožnemu kristjanu, kateri dela in moli, Bog požegna njegov trud, de mu za telo živeža ne zmanka. Kdor za življenje svoje duše skerbi, mu Bog ne bo nekoli tega odrekel, kar on za svoje telesno življenje potrebuje. „Mlad sim bil, in starost sim sturil, je rekel že David, pa nikoli nisim vidil pravičniga zapušeniga in njegovih otrok kruha prositi.“ Kar za telo potrebujemo, je kakor naveržik, kteriga dobimo zastonj od Boga, če le skerbimo imenitniši in več duhovne dobrote od njega prejemat. Zato pravi Jezus: „Išite naprej božjiga kraljestva in njegove pravice, vse drugo vam bo priverženo.“

Časi se bodo toraj zboljšali, kadar se ljudje pobiljšajo, ložeje se bo živelo, kadar bodo ljudje začeli pobožniši živeti. Bog sam pravi v svetim pismu: „Če bote po mojih zapovedih živeli, in moje postave ohranili in jih spoštovali, vam bom dal dež o pravim času, in zemlja bo rodila svoj sad, in drevje bo sadja polno. — In bote jedli svoj kruh do sitosti, in bote brez straha prebivali v svoji deželi.“ (Levit. 26, 3—5.)

B. Potočnik.

Kristijanstvo per Slovencih.

(Könee.)

8. Stan kristijanstva v poslednjih časih.

Meje slovenskih škofij so ostale do cezarice Marije Terezije in cesarja Jožefa II. večidel, kakor so bile o njih postavljenji osnovane. V letu 1751 je papež Benedikt XIV. Ōglejskemu patriarhatu könee storil, in v Gorici veliko škofijo postavil, potem ko so Goričani že dolgo za lastniga škofa prosili, de bi bila keršanska čeda per njih bolj oskerbljena. Pervi veliki škof v Gorici je bil Karl Mihael grōf Attems; meje njegove škofije so obsēgle to, kar je popred Ōglejski patriarh pod Avstrijsko oblastjo imel po Goriškem, Teržaškem, Krajnskem, Koroškem in Štajerskem. Po vsim tem si je pa še lahko misliti, kakō težavno je bilo škofam semtertje raztrēsene fare vladati, in kakō so na vse strani prekrizane in pretergane meje le napotje mogle napravljati. To previdijoč je cesar Jožef od papeža Pija VI. zadobil, de so bile leta 1787, kakor drugj pod njegovo oblastjo, takō tudi per nas vse

škofije drugač omejene. Sekovski škof je dobil celo Graško in Marburško kresijo, in svoj sedež v Gradcu; Lavantinski škof en del dolejniga Koroškiga in celo Celjsko kresijo; Kerški škof pa vse drugo Koroško in svoj sedež v Celjovcu; vsi trije so ostali Saleburškemu velikemu škofu podložni. — V Ljubljani pa je bila velika škofija osnovana namesti Gorice, in prvi veliki škof je bil Mihael Baron Brigido, njegova škofija je obsēgla vse Krajnsko razun Ipave, Postojne in Ternoviga. Namesti Pičniske, Teržaške in Goriške škofije je bila nova v Gradiški osnovana, ktere škof je pa svoj sedež v Gorici ohranil; Terst je vonder leta 1790 spet lastniga škofa dobil, ki mu je bilo mesto in en del Istre dano. Teržaški in Goriški škof sta bila pod viši oblastjo Ljubljanskiga velikiga škofa. Pa tudi v Ljubljani je po prestavljenji Mihaela barona Brigido v novo izvoljeni Anton Kavčič se le škofa imenoval.

V novič so bile pa mej škofij na Krajnskem in v Teržaškem primorji prenarejene v letu 1831 po papežu Pii VIII. V Gorici je zopet veliki škof, ki imā za naprej častni perimik kneza; prvi je bil Jožef Valant; Teržaška in Koperska škofija ste v eno sklenjeni, takō tudi Pareška in Pulska; Novograška škofija je nehala, Kerčanska ostala; Ljubljanska škofija pa je pridobila Ipavsko, Postojnsko in Ternovsko tehantijo. Vse te škofije so zdaj velikemu škofu v Gorici podložne. Nekaj posebniga je, de imajo skorej vse škofije na Slovenskim zdaj prednike slovčnskiga rodū. Goriški veliki škof G. Franc Ksaver Lušin je rojen v Tinah na Koroškem l. 1781; Ljubljanski škof G. Anton Alojz Wolf v Idrii l. 1782, Teržaško-Koperski G. Jernej Legat v Naklim na Gorejskim l. 1807; Pareško-Pulski škof G. Anton Peteani v Gorici l. 1789; Kerčanski škof G. Jernej Bozanič v Verbniku na Kerčanskem otoku l. 1789; Lavantinski škof G. Anton Martin Slomšek v Ponkvi na spodnjim štajerskim l. 1800; samō Kerški škof G. Adalbert Lidmanski na Českim l. 1795 (per vsim tem pa vonder Slovēn); Sekovski škof G. Roman Sebastijan Cengerle rojen bliz Ulma na Nemškem l. 1771 je pa umērl spomlad tega leta.

Kar so škofije na Slovenskim v nov red djane, se je za ohranitev in povišanje včre veliko zgodilo. Duhovšina je zdajnje čase sploh po učnosti, zadržanji in prizadevanji za prid vernih takošna, kakor drugej in povsod toliko hvaljena. Za podučenje zročenih duš stori veliko z besedo in pisanjem. S. pismo celo predstavljeno, en del s pisma že vnovič predelan, tolikeri veči in manjši katekizmi, zgodbe s. pisma, življenje Svetnikov, molitvine bukve, svete pesmi, pridige, razlaganja in premiš-

ljevanja božjih resnic — vse to več in več na svitlo dano, zadosti priča, de slovenski duhovšini je v resnici mar, delati kakor je poklicana. Od viših pastirjev, škofov, govoriti ni tukej mesto; sej od njih skerblijivosti pričajo pogostne obiskanja vsih far po deželi, mladenšnice za prirejo dobrih mašnikov v Ljubljani in Gradcu, bukve za duhovske opravila preglédane in popravljene, in družiga več. De bi le zdajnji nepokoji katolški véri ne bili kaj na poti!

Eno je na drugo stran poprašati: Ali hočejo Slovenci tudi v prihodnje vsi pravoverni in resnični kristijani ostati? Zdajnji čas se hoče vse spreobrniti, tudi katolški véri se močno žuga; v tem, ko jih dosti neprevidno naprej dere, si v pozemeljskim prenarediti in polajšati, se lahko zgodi, de nebeško zgreše, in popolnoma zgubé. Slovenci! med vsimi slovenskimi narodi so nekteri naših prednikov prvi sveto keršansko véro sprejeli; eden Gospodovih učencov je bil njih apostelj; prekucije nekdanjih časov v naših krajih vére niso nikdar popolnoma zatérle: kriva véra je le nekaj let oblást imela v deželi: skerbno ohranite drag zaklád, s katerim vas je Bog osrécil; ne dajte se od mnogih zmot zapeljati: pomnite, kaj Kristusova véra uči, spolnujte, kar božja postava tirja, prosite de vas Gospod sam ohrani vsaki čas — de bodete zveličani!

P. Hicinger.

Sedajni obšir katolške cerkve.

Spisal Valentin Sežun.

(Dalje.)

VI. Nizkozemljije.

Nizkozemljije (Niederlande) tudi sploh Holland imenovano, šteje do 3 milijonov ljudi, med kterimi je 1 milijon in 125.000 katolčanov. Drugi pa so Kalvinci (1.750.000), Luterani (75.000), Menoniti (35.000), Arminci (5000.) Ondi je tudi kakih 5000 Jansenistov, ki se scer sami katolčane imenujejo, v resnici pa niso; Rimski papež jih za svoje ne spozná, ker nektore razsodbe katolške cerkve od gnade božje terdovratno zamétjejo; v mestu Utrecht imajo svojiga velikiga škofa. Nizkozemljije živi tudi 50.000 Judov.

Vsa ta dežela in potlej sledeča Belgia je bila po smerti Burgundiškiga vojvoda Karlua seréniga v l. 1477 v lasti rimsko-nemškiga cesarja Maksimiliana I. peršla, in po tega smerti jo je v dedino dobil njegov vnuk cesar Karl V., ki je tudi spanški kralj bil. Ravno v tim času se je bila kalvinska krivovera v te bogate kraje zasijala in ljudje so se je bili v zgornjih straneh sploh poprijeli. Zastonj je bilo perzadevanje cesarja Karlua V. in njego-

viga sina Filipa II. krivovero ustaviti; huda vojska se je perčela, v kteri so zadnjič Kalvinci, podpirani od angleske kraljice Elizabete in od luterskih Nemcov, zmagali in, kakor svoji veri tako tudi svojim deželskim gospodarjem nezvesti, v letu 1581 od pokorsine do spanskih kraljev popolnoma odpadli. — Le spodnji in katolški del je ostal špancam zvest, zgornji pa je bil, kakor je Kalvinski postal, sploh pod imenom Holland samosvoja država ali republika. — Kako so kalvinski Hollandjani potlej katolškim špancam povsod nasprotvali, bomo per popisovanji Azije vidili. —

V letu 1814 sta bila sosebno po perzadevanji Anglezov zopet oba dela skupej zvezana, in Kalvine Wilhelm I. je bil čez nje za kralja postavljen, kar je terpelo do veliciga Serpana 1830. V tim letu namreč se je spodnji katolški del odtergal, in Wilhelmu I. je ostala le zgornja stran, od spodnje pa je dobil le pol Limburgškiga z 200.000 prebivavci in veliko vojvodstvo Luksemburg z 184.000 samih katolčanov. — Kralj Wilhelm I. terd kalvinec, katolčanam ni bil vdan, zato oni tudi niso zamogli pravih škofijskih sedežev tam doseči. — Sedajni kralj, Wilhelm II. je katolčanam bolj nagnjen, vonder papežev poslanc slavni Franc Kappačini zavoljo mnogih zadržkov ni mogel pravih škofij tam postaviti, ampak le naslednje apostolske Vikariate: Herzogenbusch, Breda, Roermonde, Luksemburg in Haag.

VII. Belgia.

Belgia, kraljestvo, ima 4 milijone in 400.000 ljudi, kteri so, zunaj kacih 20.000 krivovercov, vsi katolčani. — Te vlada 1 veliki škof v mestu Mecheln, zdaj Kardinal Engelbert Sterko, in 5 škofov v mestih Lüttih, Namur, Tournay, Gent in Brügge.

Mesto Lüttih, kjer je zdaj za škofa slavni gospod Rihard Anton van Bommel, ima sosebno čast, de je praznik sv. Rešnjiga telesa s procesjo v njem pervikrat v l. 1246 obhajan bil. — Zato je pa tudi v letu 1846, kakor ob sedem stoletnim obhajanji tiga veseliga praznika, na dan sv. Rešnjiga telesa in potlej skoz cel teden mesto Lüttih sosebno čast doseglo bilo. Škofji iz Belgije, apostolski vikarji iz Nizkozemljija (Niederlande), škofji iz bližnjih Francozkih in Nemških strani so bili tje peršli, in procesjo s svojo pričujočnostjo povišali. Verh tiga so tudi oni in drugi sloveči pridigarji skozi 8 dni ljubezen Jezusovo v tim sv. Sakramentu do nas oznanovali tavžentam in tavžentam katolških kristjanov, kteri so bili iz bližnjih in daljnih krajev tistikrat v Lüttieh perhiteli.

Kakor smo vidili, je Belgia ali spodnji del Nizkozemljija ob času Kalvinskiga nepokoja bila

katolški véri in takó tudi španskim kraljem zvesta ostala, kateri so do leta 1700 tam gospodarili. — Za tim so peršli Avstriani, ki so to deželo do leta 1794 imeli. Pod cesarjem Jožefom II. je bil vstal zavolj mnogih preuredb v cerkvenih in družih rečeh velik napokoj; ko je bil Jošef II. velika škofa in kardinala Frankenberga clo zapreti in Lovansko (Löwen) vseučeliše zatreti ukazal, se je bil pa vzdignil nevarni punt (1789), kteriga je bil cesar Leopold II. s svojo armado in z dovolenjem, da naj bo vse tako, kakor je bilo pred Jožefovim preuredbami potlačil, to de prekucije, ki so tistikrat na Francozkim vse prevernile, so tudi kmalo na Belgiansko segle, in v l. 1794 so Francozi to deržavo v last vzeli in jo do l. 1814 imeli. — Hollandški kralj Wilhelm I., kteri je bil zdaj kralj postal, je povsod le svoje kalvinske Hollandjane naprej silil, redik kat. Belgjan je zamogel kako uradniško ali oficirsko službo dobiti. — Verh tiga so bili goreči katolški duhovni od vsih strani stiskani, moč čez šole jim več del odvzeta in té pod oblast kalvinskih uradnikov postavljene. — Ko je bil torej 1830 na Francozkim punt vstal, se je ta tudi na Belgiansko raztegnil; Belgjani podpirani od Francozov se odločijo od kalvinskiga Wilhelma I. in si izvolijo za svojiga kralja Leopolda I. iz Saksonsko-Koburske hiše. — Le ta, akoravno je Luteran, (njegova žena in otroci so katolške vére) — ne dela svojim katolškim podložnim clo nobene nadlege. Na Belgianskim ima katolška cerkev v resnici prostost, kakoršno si le želeli zamoremo brez opoviranja, tam je v mestu Löwen pravo katolško vseučeliše (Universität), ktero stoji pod samim varstvom vsih belgianskih škofov, kjer se katolška mladost zares prave učenosti in pobožnosti uči brez prešerniga zaničevanja sv. vére in ostudne osabnosti, ki jo mladenči od družih vseučeliš le preradi domu pernesó in takó svojim domačim namest veselja bolj žalost napravijo. — Zato pa tudi katolški Anglezi, kterim je viši učenost per sercu, taisto tako radi v Löwnu išejo.

VIII. Švaje.

Švaje (Schweitz), ta zmed vsih Evropejskih dežel nar bolj gorata deržava obstoji od leta 1815 iz 22 samolastnih dežel ali republik, ki se Kantoni imenujejo, in svoje vikši opravila, kakor vojsko, mir i. t. d. z družimi deržavamipo svojih poslancih, ki se v mestih Bern, Círh (Zürich) in Lucern na dve leti zaporedama snidejo, preskerbè. — Švajcarjev vsih je bilo v letu 1842 2 milijona in 384.000, in kar véro zadene, je tam 1 milijon in 430.000 Kalvincov, blizo 954.000 katolčanov in 2000 Judov. Katolčane vlada 5 škofov v mestih: Sent-Gal, Kur, Soloturn, Freiburg in Si-

ten (Sitten); tudi Milanska in Komaška škofija iz Lombardije imate več fará na Švajcarskim.

Na Švajcarskim sta Ulrih Cvingli, Toggenburgški fajmošter, in Francoz Janez Kalvin zapeljivo in Kristusovim naukam sešebno nasprotno véro učila; nar večí in bogatější kantoni, kakor Círh, Bern, Bazel i. t. d. se je primejo; med zapeljanimi Švajcarji in med unimi, ki so katolčani ostali, teče kri v hudih vojskah skoz 2 sto let več ali manj; Cvingli, kteri je kakor nekda Mahomed svojo novo véro s orožjem v rokah razširal, je sam v boji per vaš Kapel v l. 1531 poginil.

Posamezni kantoni so:

1. Círh (Zürch) z več ko 230.000 ljudmi nemškiga jezika, med kterimi je komej 2600 katolčanov v mestih Círh in Rainav (Rheinau.)

2. Bern, nar večí vsih kantonov ima 407.913 ljudi nemškiga in francozkiga jezika; katolčani, bolj prot francozki meji, imajo tukaj 70 fará, 175 pa kalvinci, kteri so od leta 1830 sem večkrat svoje sovražstvo do katolčanov razodevali.

3. Lucern ima do 130.000 nemških prebivavcov, samih katolčanov zunaj kacih 500 kalvincov.

4. Uri 15.000 Nemcev, samih katolčanov.

5. Švie (Schwyz) z 36.000 katolških prebivavcov nemškiga jezika. V tim kantonu je kraj Maria-Einsiedeln sloveča božja pot, ktero 14. Kimovca clo do 20.000 romarjev obiše. —

6. Unterwalden z 24.000 katolškimi prebivavci nemškiga jezika. V tim kantonu, $\frac{1}{2}$ ure od terga Sarnen, je vas Sahseln, kjer v lepi s stebri črniga marmorja okinčani cerkvi truplo sv. Miklavža von der Flüe počiva, h kterimu veliko ljudi na božjo pot vsako leto hodi. *)

7. Glarus ima okoli 30.000 ljudi, med timi je 4290 ketolčanov, drugi pa so kalvinci.

7. Cug (Zug) redí 15.000 ljudi samih katolčanov.

9. Frajburg (Freiburg) ima 80.000 katolčanov in čez 6000 kalvincov francozkiga, nemškiga in romanskiga jezika. V mestu Freiburg prebiva Genevsko-Lozanski škof, zdaj Štefan Mariley. —

10. Soloturn s 95.000 nemških prebivavcov, kteri so katolčani zunaj 4000 kalvincov. Mesto Soloturn je tudi sedež Bazelskiga škofa, zdaj Jožefa Salemann.

(Dalje naslédje.)

Keršanski nauk od nekeršanskih bukv.

(Dalje.)

3. Zakaž pa ljudje takiga marčesa kupujejo?

Človek kupi, kar mu dopade, ino kdor jiše lahko najde, kar je hudobniga. Poglej tiga izgled! V neki kerèmi (taberni) za veliko cesto sim najdil

*) Življenje tega svetiga moža homo pozneje na dalje popisali.

mladiga gospodarja. Bil je ves zaspan, imel rudeče oči ko zajc, ino vidi se mu, de je celo noč kvar-tal, pijančeval ino klet. Grozi ga jiti domú, ker vé, de ga bo žena kregala, mati ino oče gondrali. Zdeha se mu; ne vé, kaj bi spočel, bi rekel še polič vina primesti, ali bi klafeto vzel? Star zapečnják se k njemu za mizo prislíni, ves lačen ino žejin, pa z praznoj mošnoj. „Saj še ne pojdeš Jaka! Kaj se ti mudi? Hude besede požirati še prehitro k domu prideš. Ti povém, Jakob, de se mi vsmiliš. Tvoja te pregerdo ima, ino stari te prehudo sučejo; saj nisi več otrok. Tvoje je vse. Jaz bi jim na mesti tebe drugo pokazal. Ti si tere, de vse to požreš. Jaka, per moji dun! gerdo je za takiga junaka doma v strahu biti, ne hlač sam nositi.“ Mlad hlačun z pestjo po mizi vdari, de kosarci skačejo, rekoč: „Prav imaš, Boštjan, ti veš kaj je prav; kaj bo baba jezek stegala. Če zapravim, saj svoje zapravim. Kelnerca! prinesi ga en firkel. Boštjan! le piva ga.“

Pokaj se je star hudobec mladimu prislínil? Pokaj je mladiga zapravlívea nad ženo ino stariše nadražil? Kaj ne za to, de bi z njim pil. — Zakaj pa mlad hlačun starcu piti kupuje? Za to ko mu take marne dela, ki mu dopadejo, ter ga v razuj-zdaním življenji poterdi.

Ravno taki potepuhi so hudobni pisáci, ki gerdé pisma, knižnice in knige čerčkajo, de jih po kerčmah pijanci, mestni pohajači v kavanah berejo. Oni čertijo sveto véro, pa svete cerkve nauk hujši, ko zapravlíve svojo skerbno ženo ino pa pravične stariše. Njim merzí moliti, jih grozi v cerkev jiti; od spovedi še čuti ne morejo. Takim pohajačam lačen ali pa malopriden pisun za ljubo napiše, ter jih na svoje limance dobí. Oni ga hvalijo, in pov-zdigujejo, ter priporočajo njegove pismarije svojim znancam po širokim ino dolgim. Takih radovedžev, ko je svoje dni Eva bila, se pa po svetu ne manka.

4. *Kaj pa pišejo zapeljivi pisuni, de je ljudem toľko sladko?*

Kar hudobni ljudje čertijo, tisto černijo; kar malopridni želijo, to hvalijo. Se je kak vbogi du-hoven zmotil, storil kar ni bilo prav, hitro pobe-rejo ino iz pezdírnja bruno naredijo. Pravijo, de so f. . taki ino taki; kdor pridgarjem verjame, je tere, kdor jih še vboga je terejal. — Oznanujejo svoj-bodo alj frajost, pa ne tako, kako Kristus uči, am-pak de lahko vsak stori, kar se mu spoljubi. To ljudem hitro dopade, ino razujzdani paglavci sosedu okna potruplejo, ki jih je po pravici okregal; tatje kradejo, ino hudodeleci požigajo, ter mislijo de ni nobene pravice viši na sveti, kakor njih huda volja. Ali taka svojboda je le hudičeva, od katíre Kri-stus pravi: „Kdor greh dela, on je sužen pregrehe.“ Napuh je takih ljudi prvi bog, tre-buh pa drugi. Gerde navade so pa železje, v ka-

terih taki razujzdanci vklenjeni hodijo, ter mislijo, de so sami svoji. Bog nas varji take svojbode; ona neumne ljudi kervavo tepe, naj si jo ravno pisane no-více hvalijo, ino pohujšlive knižnice ljudem pripo-ročajo. Francozi so si jo skusili, de se Bogu u-mili. V svoji gerdi svojbodi so nedolžnemu kralju glavo odsékali, so kraljico ob glavo djali, so kra-ljeve otroke poklali, so mašnike pomorili; po tem so se jeli sami med sebo klati, preganjati, topiti, žgati, vse kraljestvo je bilo od same svojbode jama razbojnikov. Kdo je bil tiga kriv? Gerd pisun brez vére, Voltaire po imeni.

Pisuni, ki zapeljive novice ino škodlive kniž-nice pisarijo, ljudi le naprej gonijo rekoč: zdaj nismo tako neumni, kakor so naši stari bili. Svet je bolj moder ko je svoje dni bil. Tiga ni potreba verjeti, kar duhovniki pravijo, uniga nismo dolžni storiti, kar naročajo. Vse to ni za nas, je za otroke ali pa za stare babe. Njih naj z pekľam alj pa z h... plašijo; mi smo naprej. Tako kvasajo; ali tiga pa ne povejo kamo? Ali bližej nebes, ali na-prej bližej pekla. Po sadji se drevje spozná, po djanji pa ljudje. Res bi bilo prav, de bi v spo-znanji ino pa v ljubezni božji naprej prišli, de bi vedeli polje lepši delati, ino več dobriga storiti. Pa takim ljudem kaj taciga na misli ne pride. Le dobro jesti ino piti, brez mére dobre volje biti, se ne bati Boga ne pekla: to jim diši, ino v tim grejo naprej. Mašnike sovražijo, besedo božjo zaniču-jejo, službo božjo opustijo, poslednič še Boga uta-jijo ino terdijo, de nimajo neumerjoče duše. Tako daleč pridejo po široki cesti, ki v pekľ pelja, ino veliko jih je, pravi Kristus, ki po njej hodijo. Taki nauki so kot kužna bolezin, ki po deželi tudi od hiše do hiše le naprej gre, ino se po ljudeh, pa tudi po slami zatrosi.

Pisarski gerduni pa tudi laži pišejo, ki si jih sami vmislijo, ali pa od drugih slišijo. Zdaj fajmo-štra obdolžijo, de so gosposki povedali, kar se je nekdo jim izpovedal. Ako pa vprašaš, kdaj ino kje? Nobeden ne vé. Zdaj se bere od Jezuitov, kako so hinavsko živeli, kako so ženske oblačila per njih skrite najšli, ino jih ljudem skuz okna metali. Spet v drugih novicah se čita, de so per nunah otroške košice izkopali. Druge novice vejo clo po-vedati, de so se papež oženili. Takih praznih kvant, pa tudi škodljivih laž se bere na cente. Ino slabo-verní ljudje jim rajši verjejo, kakor pa svetimu pismu, ki pravi: „Prišel bo čas, de zdraviga uka ne bojo terpeli, ampak si bojo po svo-jih željah učeníke izbérati, kateri ušesa gladijo: ino bojo od resnice ušesa odvra-čali, h kvantom pa obračali.“ Tisti žalosten čas je zdaj per nas.

(Dalje naslédje.)

Matere božje podoba.

(Dalje.)

3. Liliya v roci presvete device pomeni njeno nebeško čistost.

Skrinja stare zaveze, v kateri so bile zapovedi božje shranjene, je bila z lilijami okinčana; koliko bolj permerna je liliya živi posodi nove zaveze, ktera je hranila živo Besedo? Kaj prav permerno imenuje cerkev presveto devico posodo zaveze, in na Marijo oberne besede iz visoke pesmi: „Ko liliya med ternjem, tako si ti med Adamovimi hčerami.“ Kakor liliya v blišobi in lepoti temno in osato ternje, ki druge boljše zeliša zaduši, preseže, tako se Marija po svoji čistosti in nedolžnosti povzdigne nad vse druge stvari. Čista je bila sporeta, čista rojena, čista je živela, čista je umerla in čista je bila v nebesa vzeta. Po vsi pravici derži tedaj Marija lilijo v svoji roci, cvetlico, ki je zavolj svoje lepe bele barve podoba neomadežane čistosti.

4. Luna je pod nogami presvete device.

Pomén tega nam že Sirah v svetim pismu pové rekoč: Svet človek v modrosti ostane ko sonce, neumnež pa se spreminja ko luna.“ (Buk. Sir. 27, 12.) Sonce je podoba stanovitosti, luna pa spreminljivosti. Sonce je vsak dan in zmirej celo, luna pa ne sveti vsako noč, včasih se je le nekoliko vidi. Luna pod nogami presvete device tedaj poméni, da ona ni spreminljivosti in omahljivosti vdana, ampak je nad vsako premembo reči. In tako stanovitno in nepremeljivo nam sveto pismo pred oči stavi: vedno je Bogu služila, zmirej mu je zvesta bila, v veselji in žalosti se ni od praviga pota premaknila, v časti je bila zmirej ponižna, v nadlogah zmirej potrpežljiva, nikoli ni bila ko terst, ki je od vetra semtertje majan, zmirej se je v svojih čednostih svetila, ko sonce, nikoli se ni zmanjšala v dobrim, kakor se zmanjšuje luna v svoji svetlobi.

Luna pod nogami presvete device ima pa še neki drugi pomén. V letu 1571 so Turki čez mejo planili, ko bi mogoče bilo, katolško véro popolnoma na zemlji zatreti; kristjani pa so jih na prošnjo nebeške kraljice per Lepanti popolnoma premagali, kjer so 30.000 Turkov pobili, 5000 vjeli, več ko 20.000 sužnih kristjanov rešili, in skorej vse turške barke pokončali: sami pa so le 500 vojšakov zgubili. Ta sloveča zmaga se po vsi pravici Marijni priprošnji perpisuje. Poglavitno znamenje per Turkih, ktero jim toliko velja, kar kristjanam sveti križ, pa je polovica lune. Kjer koli tedaj polovico lune pod Marijnimi nogami zagledamo, naj nas une sloveče zmage opomni, ktero so kristjani na prošnjo Marije device čez Turke dobili, ter naj nas tudi močno spodbada, z zaupanjem k nji, Po-

močnici kristjanov, se zateči in njeni priprošnji se perporočevati.

(Konec naslédje.) •

Ostanki malikvavske vére starih Slovincov.

So nekatere reči, ki jih marsikteri ljudje za gotovo resnico imajo, od katerih pa duhovni učniki splòh terdimo, da je nad njimi veliko prazniga, če ne vse. Če si kdo več zaupanja vzame, nas bolj potihim popraša, kaj de mi mislimo od taciga, mislijo si namreč taki, da mi že vemo, pa de nočemo ali ne smemo povédati. Kaj pač bo kdo mislil od nas, čigavi služabniki de smo? Ali bo menil kdo, da smo tisti, ki so kdaj ljudstvo motili in slepili, namreč malikvavski farji? Kar vemo, tudi povemo; kar pa ni nič, od tega ne moremo reči de je kaj. Hoče pa kdo vonder na tanko izvéditi, od kod so marsiktere take vére: pazite in bodete vidili, de niso od Kristusa ali od njegovih apostelnov; to de tréba je, de greme do starih — nekersanskih — ver nazáj.

1. Vse malikvavske vére gredo na to, kar s. Pavel piše v listu do Rimljanov: „Oni so čast neminljiviga Boga spremenili z podobo minljiviga človeka, tudi tičev in štironogih in lazijočih živál; zamenili so za resnico božjo laž, in so stvar več častili kakor Stvarnika.“ Bogá ne more nobeden viditi, pa iz stvarjenih reči se on da spoznati. Ljudje so pa kdaj na Boga, ki ga niso vidili, pozabili, ostali so z svojimi očmi in z svojim umam le per stvaréh, ki so jih vidili. Namest iz lepiga sonca, mile lune in svitlih zvezd spoznati lepoto, milost, svetlobo in moč Stvarnikovo, so raji menili, da je sonce samo iz sebe vir življenja, luči, gorkote in moči; luna, ki v temno noč sije, je zanje nekako pošastna bila; zvezde so menili, da človekove pota vodijo. Zalo plavo nebo jih ni učilo misliti na drugi dom, v kteriga človekovo okó iz zemlje ne seže; ampak v tem, kar so glédali, se jim je zdelo nekaj božje nature. Zemlja, ki za človekov prid toliko rodi, se jim je zdela neko dobrotljivo, rodovitno bitje; v vodi, ógnji, zraku so sodili de moči stanujejo, ki so same zase kaj višiga.

Tako se jim je v zadnje cela natura kakor Bog zdela, in jeli so ločiti bogove in boginje in si jih v mnogih človeških in živalskih podobah pred oči staviti. Per vsim tem so mislili, da nekakošna posebna moč čez vse gospodari, ktera kar slepó vse naprej žene, in kateri se nobena reč, tudi bogovi in boginje ne, ustaviti ne more; pa ta moč jim ni bila Bog edini in pravi, ampak neka temna slepa moč brez božjiga bitja: osoda se ji pravi. Take vére splòh so bili Indijani kakor Rimljani, Nemci kakor Slovenci, ako so ravno svoje bogove vsaki drugač imenovali, vsaki nekaj drugač mislili.

Zdaj med nami sicer nihče ne časti starih slovenskih bogov Peruna, Svetovita in Žive; več nekdanjih ver se je pa še ohranilo. Od lune ali mesca še nekteri mislijo, da ima posebno veliko moč; ona pa ima to moč, katero ji je Bog dal, in ne druge. Za zvezde še prašajo semtertje, pod katero je človek rojen, ali kateri planet de leto vlada, pa zvezde imajo le svoj tek, od Stvarnika odkazan; človek je pod vsimi rojen, ker se nobena z neba ne zgubi; ali prav za prav reči, kdor je od keršanskih staršev rojen, je rojen pod tisto zvezdo ali pod tistim soncem, ki je Kristus, naš Gospod in Zveličar. — Posebno pa se velikokrat sliši beseda: Namenjeno je; in to si večkrat tako mislijo, kakor da bi bilo brez Boga in njegove volje, ali brez človekoviga zaslužnja in zadolženja. Saj pametn človek ne more razsoditi, kaj družiga z tem hočejo, ker pravijo, da je tatu namenjeno bilo, ko je na vislice prišel; ali de je namenjeno, če dva človeka v gerdo prijaznost zajdeta, ali v nesrečin zakon prideta; ali de bolnik bo ozdravil ali ne, kakor mu je namenjeno. Ko bi prav po keršansko mislili, bi vonder menili, da zamore človek od Boga kaj izprositi; ali de z božjo pomočjo in lastnim prizadevanjem obešnici ali hudobnemu življenju je v stanu oditi; in če se to ne zgodi, de je le sam nar več kriv. Ko bi prav po keršansko mislili, bi mogli na ravnost reči, da jih Bog pokori, ali de tudi hudo njim v prid obrača, da jih bo v nebesih za terpljenje plačal; pa per nekterih je le prazna, slepa, mrtva, žalostna beseda: Namenjeno je. Tako pravijo neverniki, ki upanja nimajo, kakor s. Pavel piše.

(Dalje naslédje.)

Papež Pij IX.

Komú je neznano, z kako radostjo je rimsko ljudstvo napolnjeno bilo, ko so Pij IX. njegov duhovski in deželski poglavar postali. Od veselja je takrat ukalo, in se okrog ljubljéniga očeta, kot pišeta pod peruto matere, polno zaupanja združevalo. Ene misli je bilo takrat z njimi, in kar so sveti Oče papež hotli, je tudi ono hotlo; kar so zaverгли, je tudi ono zaverгло. In mislite, da je zdaj drugači? Ne, ljubi moji. Desiravno se marsikaj sliši od Rima, da se sveti Oče v nevarnosti, da jim punt grozi i. t. d., je vender le res, da v papeževih deželah stara ljubezin ljudstva do namestnika Kristusoviga še ni omagala. Hudobneži, ki ne verujejo ne nebes, ne pekla, ki ljubijo le prekucije, cerkev pa globoko v svojim srecu sovražijo, veči del ptujci, s. Očeta kakor vjetiga derže, da svojimu serčnemu nagnjenju k osrečenju podložnikov ne morejo zadostiti. Ti so jim ministre usilili, ki le vojsko želijo, katero pa papež in deželani z

gnusenjem zaveržejo. Veči del ljudstva v Rimu še zmirej vse svoje upanje v svojiga zvestiga pastirja stavi, le od njega prihodno srečo perčakuje in je perpravljen ga zoper sovražnike serčno braniti. In pač po pravici.

Sveti Oče imajo, kakor cel svet vé, in sleherne usta oznanujejo, le eno voljo, eno željo: Oni hočejo deržavo osrečiti, kateri jih je previdnost božja kneza in vladarja dala; oni ji hočejo zravín dušne blažnosti tudi telesno nakloniti. Brez potresa in prekucij so hotli stare, napačne vade izruti, in z novimi, času in ljudem priložnimi napravami red in delavnost, dobro gospodarstvo in pravico v občno življenje vpeljati, da bi se takó Rimljani, od svete vére pobožno nadihnjeni, ter zvesto peljani od svojiga pastirja, na visoko stopnjo izobraženosti vzdignili, in vsih tistih darov in napredkov deležne storili, katerih se drugi narodi le z kervavimi panti polastijo. Pa kakor vsaka dobra reč, k kateri blago sereč in keršanska ljubezin človeka žene, tako je imelo tudi od Pija IX. začeto delo precej od začetka svojo bodečo stran, ktera pa začelnika le bolj slavi in povzdiguje. Zdi se nam, da je Bog najmodrejši vse storitbe svetiga Očeta s ternjevo krono ovil, da bi se njih visoka svetost še bolj zvišala in zasvetila. Se vé, da globoke ponižnosti Kristusoviga namestnika nobena pohvala od Rima in svetá, ki sta jih do zvezd povikševala, zmanjšala ni. Pa, kakor je res, da nikdar v blazim srecu papeža nevredne misli ni bilo, ravno takó gotovo je, da se per vsi ljubezni, od Rimljanov skazovane, neke skrivne serčne tesnote, nekiga dušniga strahu, kteriga tudi njih mojster Kristus ni prost bil, niso mogli ubraniti.

Bog sam pozna terpljenje, katero je od vsih strani vedno na dušo njegoviga namestnika derlo; sam on v njegovi tihi, goreči molitvi britke pertožbe sliši, in vidi dušne bolečine, ki svetiga Očeta o prerodu rimskih ljudstev tarejo. Vender zamore sledeča prigodba nekoliko čutila njih sereča razodeti. Lansko leto je neki vredni misijonar k njim pripušen bil. Ta v eni roci britko matro, da bi mu jo blagodarili, v družu pa njih podobo seboj prinese, da bi se prepričal, ali so zadeti, ali ne. Sveti Oče pa britko matro primejo, in solze prelivaje z mihm glasom reko: Lejte, to je moja podoba, tudi jest sim na križ perbit, tudi jest ternjevo krono nosim. Pa vsigamogočni Bog poglavarja svoje cerkve ne bo zapustil, marveč v vsih težavah, ki ga čakajo z serčnostjo njegovo dašo uterdoval.

Škofje nekdanje Emone (Ljubljane).

V škofijski cerkvi s. Miklavža v Ljubljani stojé na štirih vogalih ravno pod kuplo štiri podobe škofov iz beliga kamna izrezane in vsaka ima spodej svoj napis z zlatimi čerkami. To so štirji škofji stare Emone, ki je stala na mestu, kjer je zdaj Ljubljana. (Druga Emona je bila na Istrijskim, kjer je zdaj Novigrad ali Cittanuova, ki je tudi poznejši škofov sedež postala.)

Emona je keršansko véro in svojiga škofa, kakor je sploh misel, dobila po s. Hermagoru, Óglejskim škofu. Morebiti de je tudi s. Tit, učenec s. Pavla, blizo do tam došel; ker povedó, da je tudi on med Japidi in Panoni, nekdanjimi prebivavci teh krajev, Kristusovo véro oznanoval. Iména prvih Emonskih škofov do srede tretjiga stoletja po Kristusu so vonder čisto neznane. Od leta 242

naprej je nekaj teh škofov imenovanih, med katerimi so tudi zgorej opomnjeni štirji z svojimi napisi:

1. „S. Maksim, Emonski škof, priporočnik te stolne cerkve in mesta, apostelj domovine, velik po svoji vladii, veči po svoji stanovitnosti, nar veči po svoji svetosti. V Asesii za véro z kamnjam posut je prejel krono marternikov.“

„Njegov spomin se obhaja 29. veliciga Travnja.“
„Škof je bil leta 242, umerl leta 252.“

S. Maksim je živel pod Rimskim cesarjem Decijem, v preganjanji tistih časov je našel priložnost, svojo stanovitnost svitlo pokazati, in svojo ljubezin in zvestobo do Gospoda z smertjo spricati. Slišal je namreč, da v Asesii (to mesto je bilo blizu Tersata) cesarski oblastnik kristjane hudo preganja. Velike želje tamkej verne k vojskovanju poterditi, in tudi zase častito krono doseči, so s. Maksima prignale, da se je tje podal. Izpolnile so se tudi njegove želje. Potem, ko je bil namreč veliko čudežev storil, je bil pred oblastnika pripeljan, in je z veseljem od Kristusa pričeval. Ker ga pa ni moglo ne obetanje ne žuganje od vére premakniti, so začeli drugač z njim ravnati; gajžljali so ga namreč in hudo pézali, nohtove mu na rokah in nogah potergali. Pa tudi te belečine niso mogle njegove stanovitosti omajati; ampak on je v svojim terpljenji Bogá častil in hvalil. Nató so ga iz mesta peljali in kamnjali. — Njegovo sveto truplo, so kristjani, katerim je bil dober poterdnik in tolažnik, tamkej skrivaj blizu mestniga ozidja zakopali. Od tod je bilo v Emono in dalje v Rim preneseno; zdaj pa se znajde v Benedkah v cerkvi s. Kancijana; kjer je še v veliki časti.

2. „Zv. Kast, Emonski škof, nastopnik Maksimov v pastirski službi, po čednosti in stanovitosti vére svitel, ko je po njem tukejšno ljudstvo podučeno bilo, v rimskih cerkvenih zborih od papeža Damaza privzet; njegovo zasluženje se po vrednosti z imenom Kastia (to je, čistiga) zaznamnja.“

„Škof je bil leta 349, umerl leta 368.“

3. „S. Flori, Emonski škof, je z učnostjo ravno tako, kakor z svetostjo in čudeži te stanovavce razsvetlil; njemu se ima domovina za véro zahvaliti, ki jo je kakor škof razširil; njegove svete ostanke časti Pul (Pola na Istrijskim), kjer je v apostolskim poklicu umerl.“

„Njegov spomin se obhaja 27. Kozoperska.“

„Škof je bil leta 382, umerl leta 397.“

4. Zv. Genadi, Emonski škof, Emonsko čedo po divjim Atilu razkropljeno spet vkupelj zbere, zbrano v postavi Gospodovi obderži, z apostolsko gorečnostjo poterdí, in časama čudno pomnoži; bil je zraven per petim Rimskim zboru.

„Bil je škof leta 485, umerl leta 503.“

Razun teh štirih Emonskih škofov so se imenovani: Maksim II., od kteriga se le to vé, da se je znašel per Oglejskim zboru v letu 384; Janez, ki je bil per sestim zboru v Rimu; in Patrici, ki je per Oglejskim zboru leta 580 podpisan. Za Patricijem se spomin Emonskih škofov zgubi; prišli so bili namreč novi Slovenski rodovi, in oni, hudi in neusmiljeni malikvaveci so keršansko véro močno zaterli; Emona je bila vdrugeč razdžana, in z tem so tudi škofji tukej nehali.

Emonski škofji so bili vecidel Oglejskimu velikimu škofu podložni; bili so pa tudi nekaj časa

pod Lavrejskiga velikiga škofa v zdajnji Avstrii, ker se je namreč Emona zdaj k ti, zdaj k ti deželi štela.
P. Hicinger.

Slovenski rojaki, misijonarji v Ameriki in Afriki.

Da si ravno Slovenske dežele niso velike, so vonder v zdajnjih časih lepo število mašnikov dale, ki so šli nevernikom s. evangeli oznanovat. V Ameriki v Milvavkijski škofii je G. Friderik Baraga iz Trebniga na Dolenskim, in P. Oto Skola iz Novigamesta; v Detroaški škofii G. Franc Pirc iz Kamnika, G. Juri Godec iz Jančiga verha na Dolenskim in G. Ignaci Mrak iz Polján na Gorenskim, v Pittsburski škofii G. Andrej Skopec iz Polhoviga gradca v Notrejnjam; poslednjič je šel tje G. Janez Mozetič iz Goriškiga. V Afriki med zamurci je G. Ignaci Knoblehar iz Škocijana na Dolenskim; šel je doli v družbi treh družih mašnikov, med kterimi P. Rillo, vlansko leto je čez Egipt ob reki Nilu, v kraje, kamor še ni noben keršanski misijonar prišel. Slišati je že bilo po zimi, da je bila cela ta družba od divjih tolovajev pomorjena in obropana; pa pred kratkim je pisal G. Lavrin, veliki avstrijski konzul v Aleksandrii, da je G. Knoblehar 2. Sušca mu pismo poslal, iz kteriga se vidi, da tista perpoved ni res.

Vesela rast katoliške cerkve.

Posvečenje nove cerkve v Londonu.

Na Angleškem, kjer so pred 60 letmi katolčani le majhne kapelice imeli, zidajo oni zdej krasne velike cerkve. Angleške novice od 4. dneva tega mesca nam popisujejo posvečenje novo zidane rimsko-katoliške stolne cerkve v Londonu. Per tej slovesni opravi sta bila pričujoča 2 velika škofa, 11 škofov in 260 družih duhovnov. Globoko v serce je ganila Angleze visoka vrednost vikši duhovšine, dušna lepota, ki se je na njenih obrazih svetila, in bliš draziga prazničniga oblačila.

Severna Amerika.

Šterilo katolčanor.

V strenjenih deržavah severne Amerike je bilo v letu 1846 en milijon in 71.000 katolčanor; letas pa se jih že en milijon in 173.000 ondi šteje.

Šterilo škofor.

V letu 1791 je bil v imenovanih deržavah en sam škof v Baltimoru, in k pervimu cerkvenimu zboru, ki ga je poklical, se je sošlo le 20 duhovnov; zdej pa sta tam 2 velika škofa, 26 škofov, 834 drugih duhovnov in 812 cerkev.

Spreobrnjenje.

Pretečeno jesen je Juri Allen pridigar in učen profesor vseučeliša v Filadelfii od angleške krivoveres k katolski cerkvi prestopil. Razun tega so se še tudi 4 drugi anglikanski pridgarji v poslednjih časih k katolski véri spreobrnili.

V Nr. 1 »Kristijanstvo per Slovencih« je str. 3. polovica 2. per marternikih slovenskih dežel postaviti: v Emoni s. Maksim škof, v Celji s. Maksimilian Lavrejski škof in Celjski rojak.